

Kungen som byggde ett nytt Sverige

Berättelse

Gustav Eriksson Vasa föddes troligen den 12 maj 1496 på godset Rydboholm i Uppland. Han kom från en adelsfamilj och växte upp i en orolig tid, eftersom Sverige då var en del av Kalmarunionen och styrdes av den danske kungen Kristian II.

År 1520 hände något som skulle förändra Gustavs liv för alltid. Kungen lät avrätta många svenska adelsmän i det som kallas Stockholms blodbad, och bland dem fanns Gustavs egen far. Gustav flydde då till Dalarna, där han försökte få bönderna att göra uppror mot den danske kungen. Enligt en känd berättelse skidade han genom landskapet medan män från Mora jagade efter honom för att be honom komma tillbaka och leda kampen. Den historien är dock delvis en legend, även om upproret var verkligt.

Bönderna och Gustav vann till slut kriget mot Danmark. Den 6 juni 1523 valdes Gustav till Sveriges kung, vilket innebar att Sverige lämnade Kalmarunionen för gott. Det datumet firas i dag som Sveriges nationaldag.

Som kung ville Gustav stärka sin makt, och därför genomförde han stora förändringar. Han lät staten ta över kyrkans rikedomar, något som kallas reformationen. Sverige blev nu ett protestantiskt land i stället för ett katolskt, och kungen — inte påven i Rom — blev kyrkans överhuvud. Gustav lät också översätta Bibeln till svenska, och Gustav Vasas bibel kom ut 1541. Den boken fick stor betydelse för det svenska språket.

År 1544 bestämde Gustav att kungamakten skulle gå i arv inom hans egen familj, Vasaätten. Tidigare hade kungarna valts, men nu skulle tronen ärvas från far till son. Detta gjorde kungafamiljen mycket starkare. Alla var dock inte nöjda, och flera uppror bröt ut under hans tid, vilket han slog ner hårt.

Gustav Vasa dog den 29 september 1560 i Stockholm efter nästan trettiosju år på tronen. Han kallas ofta för det moderna Sveriges grundare, eftersom han skapade en stark stat och en kungafamilj som styrde landet i många år efter honom. Å andra sidan var han en hård härskare som tog mycket skatt av folket. Trots att åsikterna om honom går isär, är han en av de viktigaste personerna i Sveriges historia.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
adelsfamilj	en rik och fin familj med hög ställning i samhället
uppror	när folk gör motstånd mot dem som styr
avrätta	att döda någon som straff, ofta på order av makten
blodbad	en händelse där många människor dödas

ORD	FÖRKLARING
reformationen	när kyrkan i Sverige bröt med påven och blev protestantisk
katolsk	den kristna kyrka som leds av påven i Rom
protestantisk	en kristen riktning som inte lyder under påven
påven	kyrkans högsta ledare i Rom
gå i arv	att lämnas vidare från förälder till barn
tron	kungens makt och plats som härskare
skatt	pengar som folk måste betala till staten
härskare	en person som styr ett land med stor makt

Läsförståelsefrågor

---

1. Vad hände med Gustavs far år 1520?
  1. Han blev kung av Danmark.
  2. Han dödades vid avrättningarna i Stockholm.
  3. Han flydde till Dalarna.
2. Varför reste Gustav till Dalarna?
  1. Han ville få bönderna att resa sig mot den danske kungen.
  2. Han ville bli präst i en kyrka där.
  3. Han ville lära sig att åka skidor.
3. Vad innebar valet av Gustav till kung den 6 juni 1523?
  1. Att Sverige gick med i Kalmarunionen.
  2. Att Danmark och Sverige blev ett land.
  3. Att Sverige bröt sig loss ur Kalmarunionen.
4. Vad var ett resultat av reformationen i Sverige?
  1. Påven i Rom fick mer makt över svensk kyrka.
  2. Kungen blev kyrkans överhuvud i stället för påven.
  3. Alla kyrkor i landet stängdes.
5. Vad bestämde Gustav år 1544?
  1. Att kungar i framtiden skulle väljas av folket.
  2. Att makten skulle ärvas inom hans familj.
  3. Att Sverige skulle gå tillbaka in i unionen.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Gustav Vasas bibel kom ut samma år som han dog.
  2. Berättelsen om skidåkningen genom Dalarna är delvis en legend.
  3. Gustav hade två söner som också blev kungar.
7. Texten säger att "åsikterna om honom går isär". Vad betyder det?
8. Varför kallas Gustav Vasa för "det moderna Sveriges grundare"? Förklara med egna ord.
9. På vilket sätt kan Gustav ses som en hård kung? Ge ett exempel från texten.
10. Vilken betydelse fick Gustav Vasas bibel enligt texten?
11. Den 6 juni är i dag Sveriges nationaldag. Varför tror du att just det datumet valdes? (slutsats)

Facit

1. Han dödades vid avrättningarna i Stockholm.
1. Han ville få bönderna att resa sig mot den danske kungen.
1. Att Sverige bröt sig loss ur Kalmarunionen.
1. Kungen blev kyrkans överhuvud i stället för påven.
1. Att makten skulle ärvas inom hans familj.
1. nej (boken kom 1541, han dog 1560) — b) ja — c) det står inte i texten
- Exempel på svar: Att människor tycker olika om honom — vissa ser honom som en stor och viktig kung, andra som hård och orättvis.
- Exempel på svar: Han skapade en stark svensk stat med en egen kung och en kungafamilj som styrde landet länge efter honom.
- Exempel på svar: Han tog mycket skatt av folket och slog hårt ner på de uppror som bröt ut mot honom.
- Exempel på svar: Den fick stor betydelse för det svenska språket, eftersom Bibeln nu fanns på svenska.
- Exempel på svar: Det var dagen då Gustav valdes till kung 1523 och Sverige blev ett självständigt land igen, vilket är en viktig händelse att fira.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Temat är nationsbygge och maktcentralisering under tidigmodern tid. Texten visar både Gustav Vasas betydelse och de hårda sidorna av hans styre, vilket öppnar för källkritik kring legender (skidåkningen) kontra belagda fakta. Passar bra att koppla till Sveriges nationaldag.

Diskussionsfrågor

- Sveriges nationaldag firas den 6 juni. Hur firar man nationaldagar i andra länder du känner till?
- Gustav Vasa tog mycket skatt av folket. Vad tycker du att staten ska använda skattepengar till i dag?
- Vissa berättelser om Gustav är legender. Varför tror du att det skapas legender om kända ledare?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv en viktig person i ditt hemlands historia. Vad gjorde personen, och varför minns man hen?

Källor och faktagranskning

- Wikipedia: Gustav Vasa — https://en.wikipedia.org/wiki/Gustav_Vasa
- Nationalencyklopedin (NE): Gustav Vasa — <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/gustav-vasa>
- Kungliga slotten: Gustav Vasa — <https://www.kungligaslotten.se/english/list-of-swedish-monarchs/gustav-vasa.html>
- SO-rummet: Gustav Vasa — <https://www.so-rummet.se/kategorier/gustav-vasa>

- Populär Historia: Gustav Vasa — <https://populärhistoria.se/sveriges-historia/kungar-drottningar/gustav-vasa>

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Gustav Eriksson (Vasa) föddes troligen den 12 maj 1496 på Rydboholm i Uppland och dog den 29 september 1560 i Stockholm. Hans far dödades i Stockholms blodbad 1520. Gustav valdes till kung den 6 juni 1523 och kröntes 1528. Han ledde reformationen i Sverige (drog in kyrkans egendomar från cirka 1527 och framåt) och lät trycka Gustav Vasas bibel 1541. År 1544 gjorde han kungamakten ärftlig (Vasaätten). Han räknas som grundaren av det moderna Sverige. Osäkerheter: Det exakta födelsedatumet och födelseplatsen är inte helt säkra (källor anger ofta "troligen" 12 maj 1496, Rydboholm). Berättelserna om flykten på skidor genom Dalarna och Vasaloppets ursprung är delvis legend och kan inte beläggas i detalj.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.